

РОЗДІЛ 8. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ
ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІВПЛИВ ОНЛАЙН-КУРСІВ І МАСОВИХ ВІДКРИТИХ ОНЛАЙН-КУРСІВ (МООС)
НА МІЖНАРОДНУ АКАДЕМІЧНУ МОБІЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ТУРИЗМУTHE IMPACT OF ONLINE COURSES AND MASSIVE OPEN
ONLINE COURSES (MOOCS) ON INTERNATIONAL ACADEMIC MOBILITY
IN THE FIELD OF TOURISM

У статті досліджено роль онлайн-курсів та масових відкритих онлайн-курсів (Massive Open Online Courses, МООС) у розвитку міжнародної академічної мобільності у сфері підготовки майбутніх менеджерів міжнародного туризму. Показано, що глобалізація та цифрова трансформація вищої освіти створюють нові умови для інтернаціоналізації освітнього процесу, зокрема через інтеграцію дистанційного навчання на базі платформ Coursera, edX, FutureLearn, Udemy та інших. Такі курси відкривають студентам доступ до навчальних програм провідних університетів світу, формуючи передумови для академічної мобільності нового типу-віртуальної, що не потребує фізичного переміщення. Проаналізовано результати сучасних досліджень, які доводять, що участь у МООС сприяє розвитку міжкультурної комунікації, цифрової грамотності, критичного мислення й професійних компетентностей, необхідних для роботи в туристичній сфері. МООС частково компенсують обмеження традиційних форм мобільності, зумовлені фінансовими, організаційними та візовими бар'єрами. Особливу увагу приділено прикладам курсів у галузі туризму та гостинності, які використовуються для формування практичних навичок управління, маркетингу та командної взаємодії у мультикультурному середовищі. Разом із тим виявлено низку проблем: нерівний доступ до інтернет-ресурсів і сучасної інфраструктури, мовні бар'єри, обмежена педагогічна підтримка, недостатня інтеграція МООС у національні освітні програми та невизнання сертифікатів у багатьох країнах. Метою статті є визначення ефективних механізмів застосування МООС для розвитку міжнародної академічної мобільності у сфері туризму. Запропоновано рекомендації щодо інтеграції онлайн-курсів у навчальні плани українських університетів шляхом використання змішаних форматів навчання, поєднання з моделями віртуальної мобільності (Virtual Exchange, COIL), розробки спільних курсів із закордонними партнерами та впровадження механізмів офіційного визнання результатів у вигляді кредитів ECTS. Окреслено перспективи подальшого розвитку цифрової освіти як чинника підвищення конкурентоспроможності майбутніх фахівців міжнародного туризму та розширення їхнього доступу до глобального освітнього простору.

Ключові слова: онлайн-курси, МООС, міжнародна академічна мобільність, освіта в туризмі, віртуальна мобільність.

The article examines the role of online courses and Massive Open Online Courses (MOOCs) in the development of international academic mobility in the field of training future international tourism managers. It shows that globalisation and the digital transformation of higher education are creating new conditions for the internationalisation of the educational process, in particular through the integration of distance learning based on platforms such as Coursera, edX, FutureLearn, Udemy and others. Such courses give students access to the curricula of the world's leading universities, creating the conditions for a new type of academic mobility - virtual mobility that does not require physical relocation. The results of recent studies have been analysed, proving that participation in MOOCs contributes to the development of intercultural communication, digital literacy, critical thinking and professional competencies necessary for working in the tourism sector. MOOCs partially compensate for the limitations of traditional forms of mobility caused by financial, organisational and visa barriers. Particular attention is paid to examples of courses in the field of tourism and hospitality, which are used to develop practical skills in management, marketing and teamwork in a multicultural environment. At the same time, a number of problems have been identified: unequal access to Internet resources and modern infrastructure, language barriers, limited pedagogical support, insufficient integration of MOOCs into national education programmes, and non-recognition of certificates in many countries. The aim of the article is to identify effective mechanisms for using MOOCs to develop international academic mobility in the field of tourism. Recommendations are made for the integration of online courses into the curricula of Ukrainian universities through the use of blended learning formats, combination with virtual mobility models (Virtual Exchange, COIL), development of joint courses with foreign partners, and implementation of mechanisms for official recognition of results in the form of ECTS credits. The prospects for the further development of digital education as a factor in increasing the competitiveness of future international tourism specialists and expanding their access to the global educational space are outlined.

Key words: online courses, MOOC, international academic mobility, tourism education, virtual mobility.

УДК 378.147.091.33:004.77]:338.
DOI <https://doi.org/10.32782/ip/87.52>
Стаття поширюється на умовах
ліцензії CC BY 4.0

Андріаш В.В.,
аспірант кафедри цифрових технологій
і професійної освіти
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла
Коцюбинського

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та цифрової трансформації освіти питання академічної мобільності набуває особливого значення. Для сфери міжнародного туризму мобільність студентів і викладачів є важливим чинником формування професійних і міжкультурних компетентностей, необхідних для інтеграції у світовий ринок праці. Проте класичні форми мобільності - стажування, обміни, програми подвійних дипломів обмежуються високими фінансовими витратами, адміністративними труднощами та соціально-економічними бар'єрами. У цьому контексті дедалі більшого значення набувають онлайн-курси та масові відкриті онлайн-курси (Massive Open Online Courses, MOOC), які забезпечують студентам доступ до освітніх ресурсів провідних університетів світу незалежно від місця їхнього проживання. Завдяки цьому формується нова форма мобільності - віртуальна академічна мобільність, яка є альтернативою або доповненням до традиційних міжнародних програм. Разом із тим наявні дослідження засвідчують низку проблем, що обмежують ефективність використання MOOC. Серед них: нерівний доступ здобувачам наукового ступеня до цифрової інфраструктури, мовні бар'єри, низький рівень мотивації до завершення курсів, а також відсутність уніфікованих механізмів акредитації й офіційного визнання сертифікатів. Для України ці виклики особливо актуальні, оскільки інтеграція у Європейський простір вищої освіти потребує нових підходів до організації академічної мобільності, заснованих на сучасних інформаційно-комунікаційних технологіях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання використання онлайн-курсів і масових відкритих онлайн-курсів MOOC у підготовці фахівців туризму та гостинності висвітлюється у системних оглядах і емпіричних роботах. Узагальнюючий огляд Дж. Ліна фіксує появу цілісного під поля «MOOC у туризмі та гостинності», описує дидактичні моделі курсів і траєкторії залучення здобувачів наукового ступеня, а також окреслює ефекти для професійних компетентностей і міжкультурної взаємодії [3]. У поздовжньому дослідженні Л. Хсу показано підвищення навчальних результатів на курсах із дисциплін туризму й гостинності та стабільність цих ефектів у часі [1]. Досвід розробників і тьюторів спеціалізованих MOOC для міжнародної аудиторії (структурування контенту, підтримка взаємодії, оцінювання) детально проаналізовано Дж. Ліном і Л. Кантоні [2].

З позицій інтернаціоналізації вищої освіти низка робіт демонструє, що MOOC і споріднені онлайн-формати можуть виконувати функцію «мобільності без переміщення», розширюючи доступ до навчання провідних університетів і створюючи транс культурні навчальні спільноти [6]. У цьому контексті особливого значення набувають моделі

віртуальних обмінів і COIL (Collaborative Online International Learning). Емпіричні дані свідчать про істотне зростання міжкультурної компетентності та комунікативної чутливості студентів, що беруть участь у COIL-проектах [4], тоді як новіші праці уточнюють відмінності COIL від інших форматів Virtual Exchange і пропонують операційні критерії їх розмежування для освітньої політики та практики [5].

Водночас дослідження фіксують обмеження, які стримують повноцінну інтеграцію MOOC у формальну систему освіти. На рівні освітньої політики ключовою проблемою залишається акредитація результатів навчання та офіційне визнання сертифікатів та мікрокреденшалів у національних та інституційних рамках кваліфікацій [10; 11; 7]. На рівні практики викладання й навчання перешкодами виступають мовні бар'єри, нерівний доступ до цифрової інфраструктури та коливання мотивації здобувачів до завершення курсів [8; 9].

Український сегмент досліджень підтверджує як потенціал, так і невирішені питання впровадження MOOC. Узагальнення щодо інноваційного використання масових онлайн-курсів у національному контексті подає Котенко, наголошуючи на потребі системних механізмів визнання результатів і методичної підтримки викладачів [12]. Модель формування віртуальної мобільності, адаптована до українських реалій, запропонована у праці Л. О. Бачієвої [13]. Результати актуального опитування українських викладачів свідчать про зростаючу готовність застосовувати MOOC у навчальному процесі поряд із запитом на чіткі інституційні процедури зарахування результатів ECTS [14, с. 120-123].

Узгоджено демонструється потенціал MOOC і COIL для розвитку цифрових, професійних та міжкультурних компетентностей і для розширення міжнародної академічної мобільності. Недостатньо опрацьованими залишаються механізми формального зарахування результатів MOOC у навчальні плани спеціальності «Міжнародний туризм» (ECTS/мікрокреденшалів) [10; 7]. Інституційні моделі інтеграції COIL+MOOC у обов'язкові дисципліни з вимірюваними результатами навчання [4; 5]. Емпіричні порівняння ефективності змішаних траєкторій (MOOC+COIL+офлайн-модулі) проти традиційних форм мобільності для українських закладів вищої освіти. Саме ці прогалини окреслюють простір завдань даної статті.

Ціллю дослідження є визначення впливу онлайн-курсів і масових відкритих онлайн-курсів MOOC на розвиток міжнародної академічної мобільності у сфері підготовки майбутніх менеджерів міжнародного туризму та обґрунтування можливостей інтеграції цих інструментів у систему вищої освіти України з урахуванням світового досвіду, викликів і перспектив цифрової трансформації освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Масові відкриті онлайн-курси МООС стали важливим інструментом інтернаціоналізації освіти, оскільки вони забезпечують студентам доступ до програм провідних університетів світу незалежно від місця проживання [1; 3]. Для майбутніх менеджерів туризму така форма навчання відкриває можливості формування професійних компетентностей у сфері менеджменту, маркетингу, сталого розвитку та міжкультурної комунікації. МООС сприяють формуванню цифрової грамотності та критичного мислення, що є необхідними складовими сучасної професійної підготовки [2; 8]. Онлайн-платформи та їх роль у туристичній освіті сьогодні провідні платформи - Coursera, edX, FutureLearn, Udemu - пропонують спеціалізовані курси з туризму та гостинності. Наприклад, на Coursera доступний курс *Sustainable Tourism* (University of Barcelona), на edX - програми з готельно-ресторанного бізнесу від Hong Kong Polytechnic University, FutureLearn співпрацює з Glion Institute of Higher Education, пропонуючи курс *Global Hospitality Management*, а Udemu має численні практичні курси з туристичного менеджменту [3]. Їх використання дозволяє студентам не лише отримати доступ до якісних освітніх ресурсів, але й здобути сертифікати, що підтверджують професійні компетентності. Віртуальна мобільність і моделі COIL. Важливим аспектом інтеграції МООС у сферу академічної мобільності є їх поєднання з моделями віртуальних обмінів, зокрема COIL. Дослідження С. Хакетт та співав. [4] підтверджують, що участь у COIL-проектах істотно підвищує міжкультурну компетентність здобувачів наукового ступеня. С. Хакетт [5] уточнює, що COIL слід розглядати як окрему методологію, проте вона може ефективно поєднуватися з МООС, створюючи умови для «мобільності без переміщення» [6]. Для майбутніх фахівців у сфері міжнародного туризму такі практики особливо цінні, оскільки дозволяють розвивати навички співпраці в мультикультурних командах. Проблеми та бар'єри впровадження МООС попри значний потенціал, використання МООС супроводжується рядом проблем. Серед них:

- нерівний доступ здобувачів наукового ступеня до якісного програмного забезпечення для з'єднання до цифрових ресурсів;
- мовні бар'єри, які ускладнюють навчання на іноземних курсах;
- низький рівень завершення курсів через відсутність індивідуального супроводу [9];
- обмежене офіційне визнання сертифікатів у системах вищої освіти [7; 10].

OECD [10] та UNESCO [11] зазначають, що інтеграція результатів навчання з МООС

у формальну систему потребує розроблення єдиних механізмів визнання. Це особливо актуально для країн, які інтегруються у Європейський простір вищої освіти. В Україні спостерігається зростаючий інтерес до використання МООС, однак їх інтеграція у формальні програми перебуває на початковій стадії. Дослідження С. О. Котенко [12] підкреслює інноваційний потенціал таких курсів, проте наголошує на потребі методичного супроводу та нормативної бази. Л. О. Бачієва [13] пропонує модель віртуальної мобільності, що може бути реалізована у системі професійної підготовки. Опитування викладачів українських університетів [14, с. 121] свідчить про готовність застосовувати МООС у навчальному процесі, але також виявляє брак механізмів офіційного зарахування результатів. Перспективи розвитку МООС у поєднанні з віртуальною мобільністю відкривають нові перспективи для здобувачів наукового ступеня зі спеціальності «Міжнародний туризм». Це дозволяє долати бар'єри традиційної мобільності, підвищує конкурентоспроможність випускників на світовому ринку праці та сприяє інтеграції української освіти у глобальний освітній простір [12; 13]. Подальший розвиток потребує державної підтримки, створення спільних курсів із зарубіжними університетами та впровадження механізмів офіційного визнання сертифікатів у вигляді кредитів ECTS.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило, що онлайн-курси та масові відкриті онлайн-курси МООС мають значний потенціал у розвитку міжнародної академічної мобільності у сфері підготовки майбутніх менеджерів міжнародного туризму. Вони забезпечують доступ до освітніх програм провідних університетів світу, сприяють формуванню цифрової грамотності, професійних навичок та міжкультурної комунікації, а також виступають ефективною альтернативою традиційним формам академічних обмінів. Аналіз досліджень показав, що поєднання МООС із моделями віртуальної мобільності COIL, Virtual Exchange створює умови для «мобільності без переміщення», що особливо актуально у сфері міжнародного туризму. Це відкриває нові можливості для формування міжкультурної компетентності студентів і їхньої інтеграції у глобальний освітній простір. Разом із тим, залишаються проблеми, які потребують вирішення: обмежене офіційне визнання сертифікатів, нерівний доступ до цифрової інфраструктури, мовні бар'єри та низький рівень завершення курсів. Для України ці виклики є критичними, оскільки інтеграція у Європейський простір вищої освіти потребує узгодження національної політики з міжнародними стандартами.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Hsu, L. Learning tourism and hospitality subjects with MOOCs: A cross-sectional and longitudinal study. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 2021, 29, 100276. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2020.100276>. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1473837620302124> (дата звернення: 14.09.2025).
2. Lin, J., & Cantoni, L. Decision, Implementation, and Confirmation: Experiences of Instructors behind Tourism and Hospitality MOOCs. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 2018, 19(1). DOI: <https://doi.org/10.19173/irrodl.v19i1.3402>. URL: <https://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/3402> (дата звернення: 19.09.2025).
3. Lin, J. MOOCs in tourism and hospitality: a review. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 2018, 18(3), 175–197. DOI: <https://doi.org/10.1080/15313220.2018.1428505>. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15313220.2018.1428505> (дата звернення: 19.09.2025).
4. Hackett, S., Baroni, A., & Beelen, J. The effectiveness of Collaborative Online International Learning (COIL) on intercultural competence development. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 2023, 20, 43. DOI: <https://doi.org/10.1186/s41239-022-00373-3>. URL: <https://educationaltechnologyjournal.springeropen.com/articles/10.1186/s41239-022-00373-3> (дата звернення: 20.09.2025).
5. Hackett, S. Defining Collaborative Online International Learning (COIL): Emerging distinctions within Virtual Exchange. *TechTrends*, 2024. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11528-024-01000-w>. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11528-024-01000-w> (дата звернення: 20.09.2025).
6. O'Dowd, R. What do students learn in virtual exchange? *Computers & Education*, 2021, 173, 104271. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2021.104271>. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0883035521000744> (дата звернення: 21.09.2025).
7. Azevedo, B., et al. Massive Open Online Courses in Higher Education: Benefits, Challenges and Accreditation. *Education Sciences*, 2024, 14(11), 1215. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci14111215>. URL: <https://www.mdpi.com/2227-7102/14/11/1215> (дата звернення: 19.09.2025).
8. Alyoussef, I. Y. The Impact of MOOCs on Higher Education: Acceptance and Use. *Education Sciences*, 2023, 13(6), 531. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci13060531>. URL: <https://www.mdpi.com/2227-7102/13/6/531> (дата звернення: 22.09.2025).
9. Dang, A., Khanra, S., & Kagzi, M. Barriers towards the continued usage of massive open online courses: A case study in India. *The International Journal of Management Education*, 2022, 20(1), 100562. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2021.100562>. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1472811721001117> (дата звернення: 23.09.2025).
10. OECD. *Micro-credential innovations in higher education*. Paris: OECD, 2021. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/09/micro-credential-innovations-in-higher-education_c323077b/f14ef041-en.pdf (дата звернення: 23.09.2025).
11. UNESCO. *Making sense of MOOCs: A guide for policy-makers in developing countries*. Paris: UNESCO, 2016. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245122> (дата звернення: 23.09.2025).
12. Котенко, С. Використання масових освітніх онлайн-курсів (МООС) у контексті інноваційного розвитку України. *Економіка та суспільство*, 2023, (51). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-27>. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2700> (дата звернення: 25.09.2025).
13. Бачієва, Л. Модель формування віртуальної мобільності. *Освітній дискурс*, 2024. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.301892>. URL: <https://mir.dspu.edu.ua/article/view/301892> (дата звернення: 25.09.2025).
14. Use of MOOCs by Teachers of Ukrainian Universities: Survey Results. *International Journal of Engineering Pedagogy (IJEP)*, 2025, 15(3), 115–133. DOI: <https://doi.org/10.3991/ijep.v15i3.51701>. URL: <https://online-journals.org/index.php/i-jep/article/view/51701> (дата звернення: 26.09.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.09.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 31.10.2025
 Дата публікації: 20.11.2025